

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський педагогічний коледж
Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара

Предмет Основи правознавства

Тема 2 Загальна характеристика держави та державної влади. Державний лад.

Лекція

Назва та № спеціальності 5.01010101 Дошкільна освіта

Рівень підготовки повна загальна середня освіта

Розроблено викладачем: О. С. Коваль
Розглянуто та затверджено
на засіданні циклової комісії
суспільно-гуманітарних дисциплін
Протокол № ___ від _____ р.
Голова циклової комісії _____ Є. М. Моренко

Навчально – методична карта заняття № 3-4

Назва та № спеціальності 5.01010101 Дошкільна освіта

Рівень підготовки повна загальна середня освіта

Дисципліна Основи правознавства

Тема: Загальна характеристика держави та державної влади. Державний лад.

Тип заняття: Лекція

Мета заняття *навчальна* – поглибити та систематизувати знання студентів про державу, її ознаки та функції, сформувані вміння студентів визначати форму держави; *розвиваюча* – розвивати мислення, мовлення, пам'ять студентів, увагу та вміння сприймати лекційний матеріал; *виховна* – виховувати повагу студентів до демократичного устрою держави.

Забезпечення заняття:

* *роздатковий матеріал*

підручники, інформаційні технології, схеми «Форма держави», «Функції держави».

* *ТЗН*

Ноутбук, мультимедійний проектор, екран

Література:

Базова, основна

1. Брецько Ф. Ф. Основи держави і права: Навч. посібник: У 2 кн. – Ужгород, 1998.
2. Гавриш С. Б., Сутковий В. Л., Філіпенко Т. М. Правознавство. – К., 2010.
3. Забарний Г. Г., Калюжний Р. А., Шкарупа В. К. Основи держави і права. – К., 2002.
4. Ківалов С. В., Музиченко П. П. та ін. Основи правознавства України. – Харків, 2002.
5. Котюк В. О. Основи держави і права. – К., 2001.
6. Лисенков С. Л. Основи держави і права у запитаннях та відповідях: Навч. посібник. – К., 1997.
7. Лисенков С. Л. Основи правознавства. К., 2000.
8. Молдован В. В. Основи держави і права: Курс лекцій. – К., 1997.
9. Основи правознавства / за ред. І. Б.Усенка. – К., 2002.

10. Основи держави і права: Навч. посібник / за ред. А. М. Колодія і А. Ю. Олійника. – К., 1997.
11. Пастухов В. П., Пеньковський В. Ф., Наум М. Ю. Основи правознавства. – К., 2000.
12. Правознавство: Навч. посібник / за ред. В. Г. Гончаренка. – К., 2002.
13. Правознавство: Підручник / за ред. В. В. Копейчикова. – К., 2002.

Додаткова

1. Загальна теорія держави і права: Навч. посібник / за ред. В. В. Копейчикова. – К., 1999.
2. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія права (зі схемами, кросвордами, тестами): Підручник. – К., 2002.
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави. – К., 2001.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

- організація студентів;
- повідомлення теми лекції;
- запис теми, плану, літератури.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Мотивація – знання студентами основних ознак та функцій держави, органів державної влади допоможе свідомо ставитись до суспільного життя в Україні та світі.

Викладення матеріалу за планом

1. Основні ознаки та функції держави.
2. Органи держави та класифікація органів держави.
3. Види влади. Класифікація соціальної влади. Особливості державної влади. Органи державної влади.
4. Державний лад: поняття і загальна характеристика.
5. Види і загальна характеристика форм правління.
6. Форми територіального устрою держави: поняття і види.

Література

Базова (основна)

1. Брецько Ф. Ф. Основи держави і права: Навч. посібник: У 2 кн. – Ужгород, 1998.
2. Гавриш С. Б., Сутковий В. Л., Філіпенко Т. М. Правознавство. – К., 2010.
3. Забарний Г. Г., Калюжний Р. А., Шкарупа В. К. Основи держави і права. – К., 2002.
4. Керецман В., Семерак О. Правознавство. – К., 2002.
5. Ківалов С. В., Музиченко П. П. та ін. Основи правознавства України. – Харків, 2002.
6. Котюк В. О. Основи держави і права. – К., 2001.
7. Лисенков С. Л. Основи держави і права у запитаннях та відповідях: Навч. посібник. – К., 1997.
8. Лисенков С. Л. Основи правознавства. К., 2000.
9. Молдован В. В. Основи держави і права: Курс лекцій. – К., 1997.
10. Основи правознавства / за ред. І. Б. Усенка. – К., 2002.
11. Основи держави і права: Навч. посібник / за ред. А. М. Колодія і А. Ю. Олійника. – К., 1997.
12. Пастухов В. П., Пеньковський В. Ф., Наум М. Ю. Основи правознавства. – К., 2000.
13. Правознавство: Навч. посібник / за ред. В. Г. Гончаренка. – К., 2002.
14. Правознавство: Підручник / за ред. В. В. Копейчикова. – К., 2002.

Допоміжна

1. Загальна теорія держави і права: Навч. посібник / за ред.. В. В. Копейчикова. – К., 1999.
2. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія права (зі схемами, кросвордами, тестами): Підручник. – К., 2002.
3. Нечитайленко А. А. Основи теорії права: Навч. посібник. – Харків, 1999.
4. Общая теория государства и права: Академ. курс: В 2 т. / отв. ред. проф. М. Н. Марченко. – М., 1999.
5. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави. – К., 2001

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

- закріплення вивченого матеріалу;
- відповіді на запитання студентів;
- підбиття підсумків;
- завдання для самостійної поза аудиторної роботи. Опрацювати відповідний до теми параграф підручника.

СТРУКТУРА ЛЕКЦІЇ

Тема Загальна характеристика держави та державної влади. Державний лад.

Основні поняття: держава, функції держави, форма держави, монархія, республіка, федерація, унітарна держава, демократія.

Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності.

Бесіда

1. Дайте визначення поняття влада ?
2. Назвіть відомі вам види влади ?
3. Згадайте, які особливості має державна влада, чим вона відрізняється від інших видів влади ?
4. Хто, на вашу думку, має право застосовувати державну владу ?

Вивчення нового матеріалу.

План

1. Основні ознаки та функції держави.
2. Органи держави та класифікація органів держави.
3. Види влади. Класифікація соціальної влади. Особливості державної влади. Органи державної влади.
4. Державний лад: поняття і загальна характеристика.
5. Види і загальна характеристика форм правління.
6. Форми територіального устрою держави: поняття і види.

ЛІТЕРАТУРА:

Базова

1. Брецько Ф. Ф. Основи держави і права: Навч. посібник: У 2 кн. – Ужгород, 1998.
2. Гавриш С. Б., Сутковий В. Л., Філіпенко Т. М. Правознавство. – К., 2010.
3. Забарний Г. Г., Калюжний Р. А., Шкарупа В. К. Основи держави і права. – К., 2002.
4. Керецман В., Семерак О. Правознавство. – К., 2002.
5. Ківалов С. В., Музиченко П. П. та ін. Основи правознавства України. – Харків, 2002.
6. Котюк В. О. Основи держави і права. – К., 2001.
7. Лисенков С. Л. Основи держави і права у запитаннях та відповідях: Навч. посібник. – К., 1997.
8. Лисенков С. Л. Основи правознавства. К., 2000.
9. Молдован В. В. Основи держави і права: Курс лекцій. – К., 1997.
10. Основи правознавства / за ред. І. Б. Усенка. – К., 2002.
11. Основи держави і права: Навч. посібник / за ред. А. М. Колодія і А. Ю. Олійника. – К., 1997.

12. Пастухов В. П., Пеньковський В. Ф., Наум М. Ю. Основи правознавства. – К., 2000.
13. Правознавство: Навч. посібник / за ред. В. Г. Гончаренка. – К., 2002.
14. Правознавство: Підручник / за ред. В. В. Копейчикова. – К., 2002.

Додаткова

1. Загальна теорія держави і права: Навч. посібник / за ред. В. В. Копейчикова. – К., 1999.
2. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія права (зі схемами, кросвордами, тестами): Підручник. – К., 2002.
3. Нечитайленко А. А. Основи теорії права: Навч. посібник. – Харків, 1999.
4. Общая теория государства и права: Академ. курс: В 2 т. / отв. ред. проф. М. Н. Марченко. – М., 1999.
5. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави. – К., 2001.

1. Основні ознаки та функції держави.

Сутність держави – це внутрішній зміст її діяльності, який виражає єдність єдність загальносоціальних і вузькостанових інтересів громадян.

Німець. філософ 19 ст. Артур Шопенгауер : «держава – не що інше, як намордник для приборкання... тварини, яка називається людиною, та надання їй частково травовідного характеру».

Функції держави – це основні напрямки її діяльності на певних етапах розвитку. («Функція» в перекладі з латин. – виконання. У широкому розумінні – це обов'язок).

- ❖ За соціальною значущістю – основні та неосновні. Основні: оборона, підтримання охорони правопорядку, зовнішніх відносин, регулювання економіки, забезпечення еколог. безпеки, підтримання і розвиток культури, забезпечення освіти населення та ін.. Неосновні: управління персоналом, матеріально-технічне забезпечення, розповсюдження необхідної для управління інформації та ін..
- ❖ Залежно від територіальної спрямованості – внутрішні та зовнішні. Внутрішні: соціальний захист населення, гарантування екологічної безпеки. Зовнішні: культурний та освітній обмін, організація співробітництва з всесвіт. організаціями, підтримка миру в регіоні.
- ❖ За часом здійснення – постійні та тимчасові. Постійні – напрямки діяльності держави, що здійснюються на всіх етапах її розвитку. Тимчасові – обумовлені конкретним етапом історичного розвитку суспільства (*подолання наслідків аварії на ЧАЕС чи повені на певних територіях*).
- ❖ За сферами суспільного життя – гуманітарні, економічні, політичні. *Гуманітарні*: забезпечення, охорона та захист осн. прав людини, охорона природного середовища, охорона і відновлення здоров'я, освіта, розвиток культури. *Економічні*: створення умов для розвитку виробництва на основі рівноправного визнання і захисту різних форм власності на засоби виробництва, організація наукових досліджень. *Політичні*: створення демократичних умов, інститутів для вільного виявлення і врахування інтересів різних соц.. груп суспільства, зокрема для діяльності різних партій, громадських об'єднань, охорона і захист законності і правопорядку.

2. Органи держави та класифікація органів держави

Орган держави – окремий службовець (Президент..) чи структурно оформлений колектив державних службовців, наділений владними повноваженнями, утворений на законних підставах для виконання конкретних завдань і функцій держави.

Органи законодавчої влади – це державні органи, діяльність яких полягає в прийнятті, зміні або скасуванні законів.

У суч. державах закон. влада має представницький характер, тобто склад законодавчого органу формується шляхом виборів. Таким чином народ передає владу своїм представникам. Законодавчим органом є парламент (від франц. parler – говорити). У різних країнах він має різні

назви: **Верховна Рада (Україна)**, **Сейм** (Польща), **Скупщина** (в деяких балканських країнах: Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина), **Дума** (Росія), **Диван** (староперського походження, яке первісно означало збори; державна рада Кримського ханства). **Меджліс** (з араб. — місце зборів) — законодавчо-представницький орган, існує переважно в арабських та ісламських країнах. **Конгрес** (США), **Кортеси** (у державах Піренейського півострова: Іспанія, Португалія, Андорра), **Альтинг** (Ісландія), **Стортинг** (Норвегія).

Парламент може бути однопалатним або двопалатним. Однопалатні створюються в простих за формою устрою державах. Двопалатні парламенти (**бікамералізм**) існують у федеративних державах (Росії – Федеральні збори складаються з двох палат – Ради Федерації та Державної Думи).

Органи виконавчої влади - це державні органи, які здійснюють виконавчо-розпорядчу діяльність на підставі на підставі законів та інших актів законодав. влади.

Ознаки органів виконавчої влади: формуються шляхом призначення, реалізують завдання внутрішньої і зовнішньої політики, сформульовані парламентом.

Система органів виконавчої влади

Органи судової влади – це система державних органів, які здійснюють правосуддя.

Функції судової влади: охоронна (охорона прав людини); правосуддя (захист, відновлення порушених прав); контроль-наглядова.

3. Види влади. Класифікація соціальної влади. Особливості державної влади. Органи державної влади.

Влада – можливість особи (групи осіб) нав'язувати свою волю іншим людям (групам людей).

Види влади – сімейна, ідейна, економічна, державна тощо.

Особливості державної влади:

- загальна обов'язковість;
- можливість легального (законного) застосування примусу;
- територіальна обмеженість.

4. Державний лад: поняття і загальна характеристика.

Державний лад – це устрій країни, що виражається в характері політичних взаємин між людьми, між людьми і державою в процесі управління (політичний режим); у способах організації вищих органів державної влади (форма правління) і в адміністративно-територіальному розподілі держави (форма територіального устрою).

5. Види і загальна характеристика форм правління.

Форма правління – спосіб організації верховної державної влади, порядок її утворення та діяльності, компетенція та взаємозв'язок органів, а також взаємовідносини з населенням держави.

Основними формами правління є монархія та республіка.

6. Форми територіального устрою держави: поняття і види.

Форма територіального устрою - елемент форми держави, що відображає адміністративно-територіальну організацію державної влади та порядок взаємодії між центральними й місцевими органами влади.

Закріплення вивченого матеріалу Запитання

1. Що означає поняття республіка ?
2. Що таке монархія ?
3. Які ознаки, на Вашу думку, характерні для демократичного правління ?

Підбиття підсумків.

Д/З: 1. У засобах масової інформації знайти повідомлення про прийняття нових законів, указів тощо.

1. Вивчити конспект.
2. Письмово виконати завдання ст. 34 - 36, 44 - 45 (Підручник Гавриш С. Б. Сутковий В. Л. Філіпенко Т. М. Правознавство. К., 2010, 416 с.)